

مؤسسه شیعه‌شناسی

گزارشی از مطالعات

اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه آکسفورد

- نام کشور: انگلستان
- آدرس پایگاه اینترنتی: www.ox.ac.uk
- آدرس پست الکترونیک: webmaster@ox.ac.uk

- بخش اسلام‌شناسی دارد: بلی خیر
- مطالعات شیعه‌شناختی دارد: بلی خیر
- دوره‌های آموزشی دارد: بلی خیر
- بخش آموزشی در چه مقطعی است:
- کارشناسی کارشناسی ارشد دکترا غیره
- بخش پژوهشی دارد: بلی خیر
- مجله دارد: بلی خیر
- کنفرانس، سمینار و کارگاه تحقیق دارد: بلی خیر

اساتید برجسته: پرفسور ویلفرد مادلونگ، دکتر درك هوپ‌وود، پرفسور ترزا فیتز-هربرت، پرفسور وان گلدنر، دکتر جان گرنی، پرفسور آلن جونز، رونالد نتلر، جیمز پیسکاتوری، دکتر جولیا رابی

■ مواد درسی دوره‌های آموزش و سطوح آنها:

○ هر کدام از دروس ۱ تا ۳ شاخه اصلی از واحدهای درسی به شمار می‌روند که دارای دروس زیر مجموعه مربوط به خود هستند که در جزوه اصلی به آنها اشاره شده است:

۱- **هنر و معماری اسلامی:** مدرسان: دکتر جونز و دکتر رابی، تدریس به زبان عربی، فارسی یا ترکی عثمانی، درس به مبحث هنر و معماری از زمان صدر اسلام تاکنون می‌پردازد.

۲- **اندیشه عربی دوره میانه:** مدرس: دکتر زیمرمن، این درس به تاریخ فلسفه یونان در نگاه اعراب دوره میانه می‌پردازد و در رابطه با مطالعات علوم اسلامی و تاریخ فلسفه مباحثی را مطرح می‌سازد. مشروح مطالعات و موضوعات موجود در این درس در جزوه اصلی اشاره شده است.

۳- **تاریخ اسلام: دوره کلاسیک و میانه:** مدرس: دکتر رابینسون، این درس معرفی تاریخ اسلام در دوره کلاسیک و میانه است و برای شرکت در این کلاس هیچ پیش زمینه‌ای از تاریخ اسلام نیاز نیست. محور اصلی درس تاریخ اجتماعی و سیاسی سرزمین‌های اصلی اسلامی (مصر، کشورهای عربی و ایران) است. توضیحات کامل و جزئیات در جزوه اصلی آمده است.

۴- **یهود و اسلام: تعامل ادیان در خاورمیانه:** مدرس: رونالد نتلر، بررسی ابعاد مذهبی ارتباط اسلام و یهودیت در خاورمیانه از نگاه اسلام تا زمان کنونی. بعد از بررسی بنیادهای اسلامی کلاسیک، میانه و مدرن، توجه اصلی به سمت تحولات جدی در ارتباط این دو دین سوق پیدا می‌کند. همچنین جنبه‌های فرهنگی، ایدئولوژی و معنوی هر کدام از این ادیان مدنظر است.

■ نام موضوعات و پروژه‌های تحقیقی:

۱- جنبه‌های افکار شیعی از جنوب لبنان: العرفان، محمد جواد مغنیه، محمد مهدی شمس الدین، محمد حسین فضل الله: (محقق: شبلی ملات)

۲- اسب سفید و نقش امام غایب: عاشورا و حکومت شیعی در ایران: نویسنده: سامر الکرانشوی

۳- قوم، سیاست و اسلام فراملیتی: مطالعه‌ای بر فرقه تصوف بین المللی: محققان: پرفسور یورگن نیلسن، عضو مرکز مطالعات روابط اسلام - مسیحیت، دکتر گالینا یملیانوفا از دانشگاه بیرمنگهام، دانشکده الهیات، جهت کسب اطلاعات بیشتر با پست الکترونیک زیر تماس حاصل فرمایید: j.nielsen.islam@sellyoak.ac.uk مدت تحقیق: از اکتبر ۱۹۹۸ لغایت مارس ۲۰۰۱، هدف اصلی این تحقیق، گسترش سطح درک از چگونگی بسط اسلام در وراي مرزها، جوامع و اقوام است. در حالی که اکثر تحقیقات در رابطه با اسلام هم اکنون به سمت تبیین سیاسی قضیه گرایش دارد، ولی این تحقیق به فرقه تصوف، که برای اکثریت مسلمانان از درجه اهمیت بالایی برخوردار است، می‌پردازد. توضیحات بیشتر از روند پروژه و ملاقات با پرفسور لیندا، رئیس دپارتمان مطالعات اسلامی مؤسسه شرق‌شناسی دانشگاه علوم روسیه در جزوه اصلی آمده است.

۴- بازگشت به اسلام: نویسنده: هدا داج، از وقتی که در چند ماه گذشته نامه‌های بسیاری را در جهت معرفی اسلام برای افراد زیادی ارسال کردم، متوجه شدم که علاقه فراوانی در افراد جهت گرایش به اسلام وجود دارد. چگونگی معرفی اسلام؟ چه جاذبه‌ای مردم را به این دین گرایش می‌دهد؟ بعد از گرایش به اسلام زندگی آنها چه تغییر و تحوли می‌یابد؟ از جمله سؤالاتی بود که بعد از دریافت جواب نامه‌هایم توسط این افراد مطرح می‌شد. در این تحقیق، ان‌شاءالله، امیدوارم به این سؤالات جواب دهم: چگونه، چه وقت و چرا يك آمریکایی مثل خود من به اسلام می‌گردد؟

۵- اسلام، چند فرهنگی و چند ملیتی: نویسنده: مایکل هامفري

■ نام اساتید, محققان و آدرس آنها:

شایان ذکر است که آثار منتشر شده و در دست انتشار اساتید و پروژه‌های تحقیقاتی در دست انجام بصورت کامل در جزوه اصلی آمده است.

۱- پرفسور ویلفرد مادلونگ: تخصص: زبان عربی، اسلام، تاریخ اسلام، شیعه، و اسلام در ایران در دوره میانه، آثار: جانشین محمد: مطالعه‌ای بر خلفای نخستین (۱۹۹۶).

Wilfred.madelung@orinst.ac.uk

۲- دکتر درک هوپ وود: تخصص: تاریخ، اسلام معاصر، تاریخ فرهنگی، پروژه در دست انجام: مطالعه اسلام بوسیله علمای اروپا، آثار: فرهنگ نوگرایی در اسلام و خاورمیانه (۱۹۹۸).

Derek.hopwood@sant.ox.ac.uk

۳- پرفسور وان گلدنر: تخصص: ادبیات عرب کلاسیک، شعر، تاریخ سبک‌های ادبی، آثار: قرآن در نقد عربی کلاسیک.

vgelder@server.orinst.ox.ac.uk

۴- دکتر ترزا فیتزهربرت: تخصص: هنر و معماری اسلامی به طور عام و ایران قرن چهاردهم به طور خاص، پروژه در دست انجام: کتاب راهنمای قرن ۱۴ ایران، آثار: پرتره رهبر فقید، جلال الدین خوارزمشاهی و جوینی.

teresa.fitzherbert@orinst.ox.ac.uk

۵- دکتر جان گرنی: تخصص: تاریخ ایران، علی‌الخصوص صفویه و قاجار، پروژه در دست انجام: تاریخ فرهنگی ایران در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، مطالعه بافت اجتماعی - اقتصادی قم در اواخر قرن ۱۹، و تهران در دوره قاجار، آثار: دارالفنون، به همراه خانم نگین نبوی (۱۹۹۳)

john.gurney@orinst.ox.ac.uk

۶- پرفسور آلن جونز: تخصص: اشعار عربي كلاسيك، مطالعات قرآني، پروژه در دست انجام: ویراستاري ترجمه قرآن، کار بر روي متون عربي پيش از اسلام، آثار: اشعار عربي نخستين، ۱۹۱۶.

alan.jones@orinst.ox.ac.uk

۷- رونالد نتلر: تخصص: اندیشه مذهب اسلام (ميانه و مدرن)، تاريخ روابط اسلام و يهود، ابن عربي، تفسير سيد قطب و... آثار: اسلام و مدرنيته: پاسخ عقلاني مسلمين (۱۹۹۸)، ابن عربي و قرآن: گذري بر موسي در فصوص الحکيم (۱۹۹۶)، فارغ التحصيل دانشگاه مکگیل.

Ronald.nettler@mansf.ox.ac.uk

۸- پرفسور جيمز پيسكاتوري: تخصص: اسلام و علوم سياسي، اندیشه‌ها و جنبش‌هاي سياسي اسلام مدرن، خاورميانه مدرن به خصوص اعراب و تاريخ و علوم سياسي، پروژه در دست انجام: فراملتي اسلام، آثار: سياست مسلمانان (۱۹۹۶)، اسلام در جهان ملل‌ها و حکومت‌ها (۱۹۸۶).

james.piscatori@wadh.ox.ac.uk

۹- دکتر جوليان رابي: تخصص: هنر اسلامي به خصوص قرن ۱۵ و ۱۶ و عصر عثمان و اميه، پروژه در دست انجام: ساختمان مسجد الاقصي در اورشليم.

julian.raby@orint.ox.ac.uk

■ برنامه‌های کنفرانس - سمینار و کارگاه تحقیق:

۱- مرکزیت قرآن در اسلام و فرهنگ خاورمیانه: در این کارگاه تحقیق که با نگاهی نو به پژوهش عمیق در مطالعات علوم قرآنی می‌پردازد، جنبه‌های گوناگون اهمیت قرآن در اسلام و فرهنگ خاورمیانه مورد بررسی قرار گرفته است.

۲- قرن شیعه و محیط (اجتماعی- فرهنگی) ایرانیان: این کار کارگاهی در کالج ولفسون دانشگاه آکسفورد در تاریخ ۱۱ لغایت ۱۴ ژوئن ۱۹۹۸ برگزار شده است. هدف از این کار بررسی و تبادل نظر پیرامون ابعاد گسترده فرهنگ، مذهب و سیاست در جهان اسلام در قرن ۴ تا ۱۰ بود و دورنمایی از پژوهش‌های آینده در این حیطه را ترسیم می‌کرد. ۱۱ سخنران در این کارگاه مطالب خود را ارائه دادند که ذیلاً عناوین و خلاصه‌ای از اثرشان ذکر می‌شود:

○ پرفسور ویلفرد مادلونگ (دانشگاه آکسفورد): زیدیه در قرن دهم ایران، تاریخ شیعیان زیدی در دیلم و شرق گیلان (طبرستان) از آغاز تا اواخر قرن دوم هجری.

○ پرفسور التون دانیل (دایره‌المعارف ایرانیکا، نیویورک/ دانشگاه هاوایی) نگرش به سمت شیعه-گری در نثر فارسی و در دوره سامانیان، بررسی قرن چهارم به عنوان دوره انتقال در توسعه اسلام در ایران و ارتباط بین ادیان و ظهور نثر ادبی فارسی.

○ دکتر هانس هانریش بیسترفلت (دانشگاه بوخوم) جنبه‌های سیاسی ابن فریقن جوامع العلوم، این اثر عربی، در قرن چهارم برای مجتهدان محلی چاقانیان نوشته شده و یک دایره‌المعارف علوم برای راهنمایی قضات و مسؤولان به حساب می‌آید، و در آن از شکل تشجیر استفاده شده و شامل مطالب مهم تاریخی است.

○ پرفسور یورگن پاول (مؤسسه شرق‌شناسی - هال) تاریخ اصفهان، نگاهی عمیق به تاریخ (فرهنگی - اجتماعی) این منطقه با استفاده از متون تاریخی عربی در این ارتباط. (دکتر پاول نتوانستند در این کارگاه شرکت کنند ولی متن آماده شده از طرف ایشان توسط دکتر جولیا آشتیانی بری قرائت شد).

○ دکتر وداد القدی (دانشگاه شیکاگو) - التوحیدی: صدای سنی در قرن شیعه، ابوحیان التوحیدی یک سنی نظامی در بغداد در عصر حکومت شیعیان از حیث تاریخی و غیره دست نوشته‌های فراوانی علیه شیعیان دارد و بسط شیعه به خصوص فعالیت‌های مسیونرهای اسماعیلیه را مورد حمله قرار داده است.

○ پرفسور ژول کرامر (دانشگاه شیکاگو)، علوم باستانی در قرن شیعه: تناسب یا حاشیه؟ طرح سؤال اینکه فلسفه یونان و علوم گذشتگان از طریق ترجمه و تفسیر و کارهای اصلی باعث یک نوع به حاشیه رفتن در علوم شیعیان محسوب می‌شود یا خیر و پیامدها و حواشی آن چه هستند؟ در نتیجه‌گیری این بحث آمده است که یک تکامل ثابت در تمدن اسلامی در ارتباط بین شیعه و فلسفه و علوم مذکور به چشم می‌خورد.

○ پرفسور لوتز ریچر برن برگ (دانشگاه لایپزیک)، سنگ مرمر، چوب، سرب و صنایع شیشه، معماری در اسلام در قرن چهارم.

○ آنابل کیلر (دانشگاه کمبریج)، دو تفسیر اولیه فارسی، در این موضوع دو تفسیر قرآن، تفسیر طبری و تفسیر کمبریج که با کمتر از صد سال فاصله از همدیگر و در شرق ایران به تقریر درآمده‌اند و به نوعی بیانگر مذهب حنفی سنی‌ها هستند و به طرز قابل توجهی از حیث شکل، سبک، محتوی با هم متفاوت هستند مورد تطبیق قرار داده شده است و بیانگر پیشرفت در آثار مذهبی فارسی است.

○ پرفسور تیلیمان سیدن استیکر (دانشگاه جنا)، اشعار چهار خطی فارسی و عربی، بررسی رباعی.

○ پرفسور جیوانی درم (مؤسسه شرق‌شناسی - ناپل) برخی ملاحظات در جنبه‌های دوگانه زندقا، بررسی انواع مختلف عقاید دوگانه در مذهب ایرانیان و انتقال آنها در شکل سمبلیک و با تأکید بر اهمیت آن نه تنها از حیث تضاد بلکه از جنبه تعادل بین نیروهای خوب و شر.

○ دکتر ژولی اسکات میثمی (دانشگاه آکسفورد)، شاهی از شرق و پایان زمان: اسطوره، تاریخ و سیاست در زمان سامانیان

این کارگاه تحقیق با نظر و انتقادات حاضرین و ارائه نتایج بررسی فعالیت‌های آتی در روز یکشنبه به پایان رسید. شایان ذکر است که تفصیل کلیه موضوعات و متون قابل تحقیق و نتایج جلسات و غیره در جزوه اصلی به طور کامل آمده است.

۳- **مذهب و جامعه در زمان قاجار در ایران:** این کارگاه در مرکز مطالعات خاورمیانه برگزار می‌شود و شامل ۲۱ متن تحقیق از دانشمندانی از کشورهای انگلستان، ایران، آلمان، ژاپن، ایتالیا و کانادا است. موضوعات عمدتاً در رابطه با تاریخ دین، مذهب اجتماعی، روضه و اشعار عارفانه و... است. برای اطلاعات بیشتر با دکتر رابرت گلیو با شماره تلفن ۰۱۱۷۹۲۸۸۱۶۸ یا پست الکترونیکی r.m.gleave@bris.ac.uk تماس حاصل فرمائید.

۴- **مرکز مطالعات علوم اسلامی دانشگاه آکسفورد** در سال ۲۰۰۲ سمینارهای ذیل الذکر را در خود مرکز به آدرس خیابان جرج هر چهارشنبه ساعت ۱۷ برگزار می‌کند.

○ برخوردی‌های فرافرهنگی تحت امپراطوری مغول، دکتر دیوید مورگان، مدرسه شرق‌شناسی و علوم آفریقا - لندن، زمان: ۲۰ ژانویه

○ جایگاه زبان فارسی به عنوان یک نماد فرهنگی در تاریخ - پرفسور برت فرانگر (دانشگاه بامبرگ) زمان: ۲۷ ژانویه

○ ابزارهای نجوم‌شناسی و نظرات پیرامون آن، پرفسور دیوید کینگ (دانشگاه فرانکفورت)، زمان: سه فوریه

- تفاوت جهانی‌سازی و خصوصی‌سازی: اساس تاریخی فراملیتی مسلمانان، پرفسور ایرا لاپیدوس (دانشگاه کالیفرنیا) زمان: ۱۰ فوریه
- سفر به نقاط مختلف با اشخاص مختلف: دکتر کارول هیل براند (دانشگاه ادینبورگ)، زمان: ۱۷ فوریه
- تقلید و ثبات حقوق: موضوعات اقلیمی، تاریخی و عقیدتی، دکتر وائل حلاق (دانشگاه مک‌گیل) زمان: ۲۴ فوریه
- بردگی مسلمانان و یهود در اروپای دوره میانه، دکتر دیوید ابوانیا (دانشگاه کمبریج) زمان: ۳ مارس
- ترک‌ها و مسلمین در جامعه و سیاست عثمان: دکتر متین کانت (دانشگاه کمبریج) زمان: ۱۰ مارس
- مسجد بزرگ کوردوبا به عنوان سمبل اسلام غربی: مریم راسر اوون (دانشگاه ولفسون) زمان: ۲ مه
- تفسیر قرآن مجید توسط شیخ ریاض ندوی، ساعت ۱۹، زمان: سه شنبه ۲ مه
- سایر موارد در جزوه اصلی آمده است.

■ مجله:
مجله مطالعات اسلامي

سر دبیر: اِف.اِي. نظامي

این مجله دارای ماهیت چندگانه است که برای مطالعات عالمانه در تمام جنبه‌های اسلام و جهان اسلام منتشر می‌شود. اهم موضوعات آن عبارتند از: تاریخ، جغرافی، علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، مسائل توسعه و محیط و مقالات انتقادی و اخلاقی و

هدف این مجله معرفی اسلام و آداب آن به قشر دانشگاهی، ترغیب اذهان آماده به فراگیری آموزه‌های اسلامی، تعامل اسلام با سایر ادیان، تبادل نظرات و تحقیقات و مطالب جدید و ارائه نگاهی نو به اسلام است.